

ברומטר השחיתות העולמי 2010 – עיקרי הדברים

ברומטר השחיתות העולמי (הברומטר) של ארגון שקיפות בינלאומית הוא סקר דעת הקהל העולמי הגדול ביותר הבוחן את דעת הציבור וניסיונו בכל הנוגע לשחיתות. במסגרת ברומטר 2010 רואיינו למעלה מ-91,500 איש ב-86 מדינות, והוא למעשה הברומטר המקיף ביותר שנעשה מאז השקתו לראשונה ב-2003. הברומטר בוחן את הדעה הכללית בציבור בנוגע לרמות השחיתות בכל מדינה ובנוגע למאמצי הממשלה להילחם בשחיתות. ברומטר 2010 בודק גם את שכיחות תשלומי השוחד, הסיבות לתשלומי שוחד בשנה האחרונה, ועמדות כלפי דיווח על מקרים של שוחד. בנוסף, בוחן הברומטר מיהם הגופים הזוכים לאמון הציבור כמי שנאבקים בשחיתות במדינה.

השאלות בברומטר משתנות משנה לשנה, כאשר חלקן נכללות בכל שנה, חלקן נכללות בחלק מהשנים וחלקן מוצגות רק פעם אחת. לפיכך, ההשוואה בין התוצאות לאורך השנים מוגבלת לשאלות שנכללו בברומטר בשתי מהדורות או יותר.

דעת הציבור לגבי שחיתות היא בעלת חשיבות מכרעת. היא מציעה תובנה משמעותית לגבי האופן בו שחיתות משפיעה על החיים בכל העולם. ארגון שקיפות בינלאומית מאמין שישנה חשיבות גדולה ביותר להצגת דעת הציבור בנושא שחיתות – שכן הציבור הוא שסובל מהשלכותיה הישירות והעקיפות בכל העולם. במקביל, ארגון שקיפות בינלאומית מעודד את הציבור למלא תפקיד פעיל במאבק בשחיתות ובשיפור הממשל. למטרה זו, בוחן ברומטר 2010 לראשונה את נכונות הציבור לקחת חלק במאבק בשחיתות.

הממצאים העיקריים של ברומטר 2010 הם:

התפיסה הכלל עולמית היא כי חלה עלייה ברמות השחיתות לאורך שלוש השנים האחרונות.

- כמעט 6 מתוך 10 דיווחו שרמות השחיתות במדינתם עלו עם השנים.
- העלייה הנתפסת הגדולה ביותר דווחה ע"י משיבים בצפון אמריקה ובאירופה.

המפלגות הפוליטיות מזוהות בכל העולם כמוסדות המושחטים ביותר.

- 8 מתוך 10 דירגו את המפלגות הפוליטיות כמושחטות או מאוד מושחטות, כשאחריהן מדורגים השירות הציבורי, מערכת המשפט, הפרלמנט והמשטרה.
- לאורך השנים, דעת הציבור לגבי המפלגות הפוליטיות הידרדרה, בעוד שהדעות לגבי מערכת המשפט השתפרו.

הניסיון בתשלום שוחד "קטן" נפוץ ונותר ללא שינוי בהשוואה ל-2006

- המשטרה מזוהה כגוף המקבל שוחד באופן השכיח ביותר ב-12 החודשים האחרונים. על פי הציבור שנסקר, למשטרה יש גם את העלייה הגדולה ביותר במקרי שוחד לאורך זמן.
- מבין תשעה שירותים שנבדקו, אנשים בעלי הכנסה נמוכה הם בעלי סבירות גבוהה יותר לשלם שוחד, מאשר אנשים בעלי הכנסה גבוהה.
- הסיבה הנפוצה ביותר לתשלום שוחד היא "בכדי להימנע מבעיה עם הרשויות".

פעולות הממשלה במטרה להיאבק בשחיתות נתפסות לעיתים קרובות כלא-יעילות

- בכל העולם, 1 מתוך 2 מאמין כי פעולות הממשלה שלו הן לא-יעילות במניעת שחיתות.
- בעוד הדעות הגלובליות לא השתנו לאורך השנים, חלה הידרדרות בדעות לגבי מאמצי הממשלה באסיה-פסיפיק, אמריקה הלטינית ואפריקה שמדרום לסהרה, אך שיפור בדעות במדינות העצמאיות החדשות ובצפון אמריקה.

קיים אמון מועט במוסדות הרשמיים כמי שנלחמים בשחיתות

- 1 מתוך 4 בכל העולם אינו בוטח במוסד מסוים "יותר מאחרים" בתור מי שנילחם בשחיתות.
- כמעט 1 מתוך 4 בוטח הכי במדיה או בממשלה כמי שיעצרו את השחיתות.

ישנה אמונה משמעותית, שלציבור יש תפקיד במאבק בשחיתות – ונכונות לדווח על מקרים של שחיתות.

- 7 מתוך 10 משיבים חושבים שאנשים מן השורה יכולים להביא לשינוי במאבק בשחיתות, בעוד מחצית מהמשיבים יכולים לראות עצמם כנעשים מעורבים.
- אנשים מוכנים לדווח על שחיתות לרשויות: 7 מתוך 10 משיבים דיווחו כי הם יגנו מקרה של שחיתות. נכונות זו לדווח על מקרה שחיתות באה לידי ביטוי גדול יותר במדינות האמריקאיות והאירופאיות.

זו החלוקה האזורית בה נעשה שימוש בברומטר 2010:

מערב הבלקן וטורקיה	אפריקה שמדרום לסהרה	מדינות חבר העמים לשעבר	צפון אמריקה	המזה"ת וצפון אפריקה	אמריקה הלטינית	אירופה+	אסיה פסיפיק
בוסניה ; הרצגובינה; מקדוניה; קוסובו; סרביה; טורקיה	קמרון; גאנה; קניה; ליבריה; ניגריה; סנגל; סיירה לאונה; דרום אפריקה; אוגנדה; זמביה	ארמניה; אזרבייג'ן; בלרוס; גיאורגיה; מולדובה; מונגוליה; רוסיה; אוקראינה	קנדה; ארצות הברית	עירק; ישראל; לבנון; מחוקו; הרשות הפלסטינית	ארגנטינה; בוליביה; ברזיל; צ'ילה; קולומביה; אל סלבדור; מקסיקו; פרו; ונצואלה	אוסטריה; בולגריה; צ'כיה; דנמרק; פינלנד; צרפת; גרמניה; יוון; הונגריה; איסלנד; אירלנד; איטליה; לטביה; ליטא; לוקסמבורג; הולנד; נורבגיה; פולין; פורטוגל; רומניה; סלובניה; ספרד; שווייץ; בריטניה	אפגניסטן; אוסטרליה; בנגלדש; קמבודיה; סין; פיג'י; הונג קונג; הודו; אינדונזיה; יפן; קוריאה הדרומית; מלזיה; ניו זילנד; פקיסטן; פפואה גינאה החדשה; פיליפינים; סינגפור; איי שלמה; טייוואן; תאילנד; ונאטו; וייטנאם

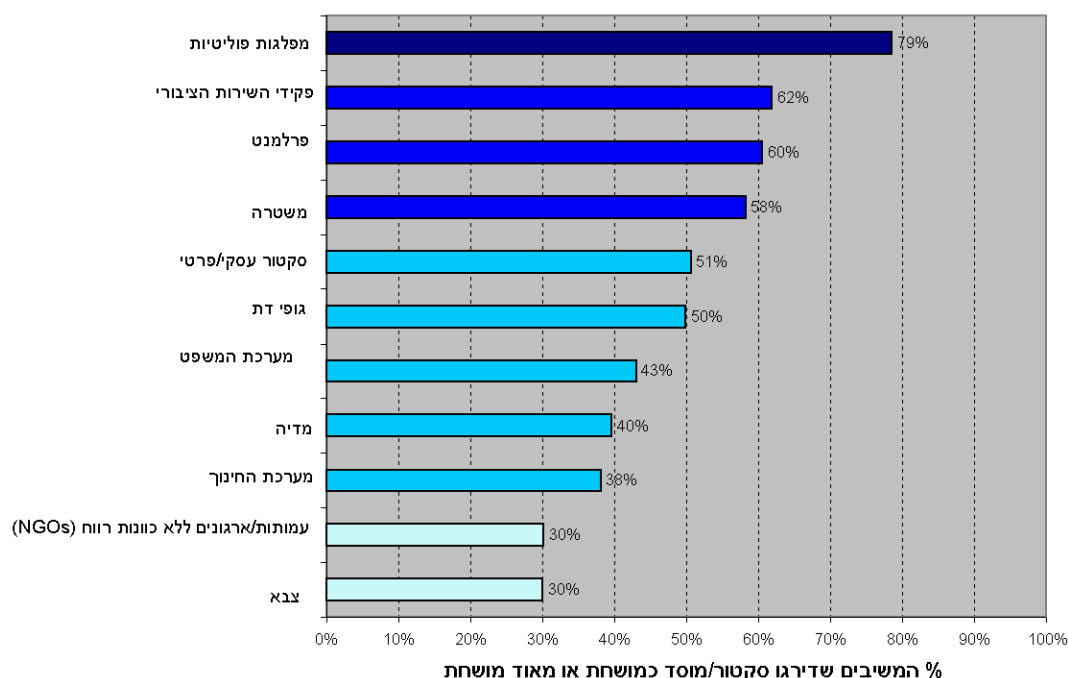
1. הדעה ברחבי העולם: השחיתות עלתה בשלוש השנים האחרונות

רמות השחיתות עלו בשלוש השנים האחרונות, כך לפי המרואיינים בברומטר 2010. מעט יותר ממחצית המשיבים מאמינים שהשחיתות עלתה, בעוד 3 מתוך 10 מאמינים שרמת השחיתות נותרה ללא שינוי בשלוש השנים האחרונות. רק 1 מתוך 7 אנשים חושב שרמות השחיתות ירדו בשלוש השנים האחרונות. נשים, יותר מגברים, סבורות שחלה עלייה ברמות השחיתות לאורך שלוש השנים האחרונות (60% לעומת 52%).

1.1 הסקטור או המוסד המושפע הכי הרבה ע"י שחיתות: מפלגות פוליטיות

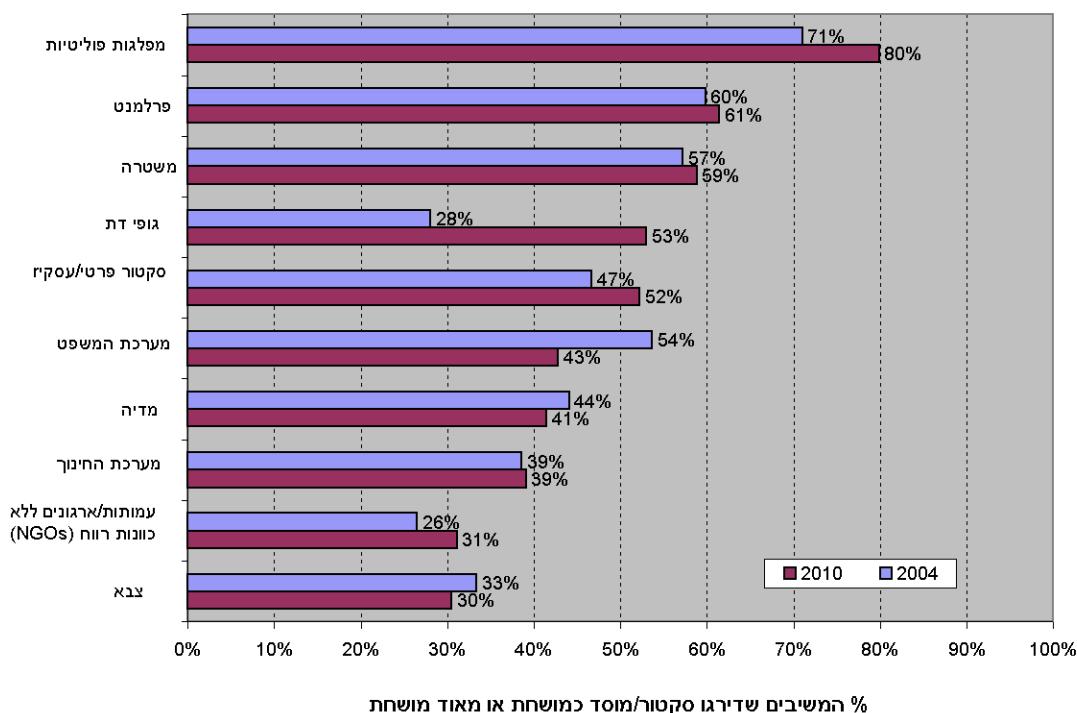
ברומטר 2010 שאל את המשיבים לגבי המידה בה הם מאמינים ש-11 סקטורים/מוסדות מרכזיים במדינתם מושפעים ע"י שחיתות. הרשימה כללה את השירות הציבורי, מערכת החינוך, מערכת המשפט, המדיה, הצבא, עמותות וארגונים ללא כוונות רווח (NGOs), הפרלמנט, המשטרה, מפלגות פוליטיות, הסקטור הפרטי וגופי דת.

בראייה עולמית, המפלגות הפוליטיות נתפסות כמושפעות הכי הרבה ע"י שחיתות: כמעט 80% מכלל המשיבים חושבים שהן מושחתות או מאוד מושחתות. אחריהן ניתן למצוא את פקידי השירות הציבורי, הפרלמנט והמשטרה. הצבא והעמותות נתפסים כהכי פחות מושפעים ע"י שחיתות, למרות ש-30% עדיין חושבים שהם מושחתים או מאוד מושחתים.



תפיסות האנשים לגבי המידה בה שחיתות משפיעה על סקטורים/מוסדות מרכזיים לא השתנה באופן משמעותי לאורך השנים. הן בשנת 2004 והן ב-2010, בראש הרשימה נמצאות המפלגות

הפוליטיות, כאשר העמותות והצבא נמצאים בסוף הרשימה. עם זאת, גופי הדת והמפלגות הפוליטיות רשמו את העלייה הגדולה ביותר לאורך זמן בשחיתות הנתפסת. עם זאת, התפיסות לגבי עמותות והסקטור הפרטי הידרדרו גם הן. ראוי לציין שדעת הציבור לגבי מערכת המשפט השתפרה: חלה ירידה של 10% באלו הרואים בה כמושחתת או מאוד מושחתת.



2. התנסות אישית בתשלום שוחד "קטן" : אחד מתוך ארבעה בכל העולם שילם שוחד

ברומטר 2010 בדק את הניסיון בתשלום שוחד בקרב הציבור הרחב בעולם, ושאל למעלה מ-77,000 משיבים שעשו שימוש באחד מתשעת השירותים הבסיסיים השונים, האם הם שילמו שוחד כאשר באו במגע איתם. כמו בדו"חות קודמים, ברומטר 2010 בחן את הנושא לגבי השירותים הבאים: מכס, חינוך, משפט, שירותים הקשורים בנדל"ן, שירותי רפואה, משטרה, שירותי רישום ורישוי, מס ותשתיות. 1 מתוך 4 משתמשים בשירותים הללו דיווח כי שילם שוחד ב-12 החודשים האחרונים.

קבוצת המדינות בהן דווח על רמות תשלומי שוחד הגבוהות ביותר היא: אפגניסטן, בנגלדש, קמבודיה, קמרון, הודו, עירק, ליבריה, מלזיה, ניגריה, הרשות הפלסטינית, סנגל, סירה לאונה ואוגנדה.

כמו בעבר, ברומטר 2010 מצביע על כך, שאנשים צעירים הם בעלי סבירות גבוהה יותר לשלם שוחד מאשר אנשים מבוגרים. מעט יותר משליש מאלו שדיווחו ששילמו שוחד בשנה האחרונה הם בגילאי 30 ומטה, בעוד 22% מאלו בגילאי 65 ומעלה דיווחו על תשלום שוחד. ברומטר 2010 לא מצא הבדל

משמעותי בנושא זה בין נשים וגברים, זאת בניגוד לדו"חות קודמים בהם נשים היו בעלות סבירות נמוכה יותר לשלם שוחד.

% האנשים שדיווחו כי שילמו שוחד לספקי שירות שונים ב-12 החודשים האחרונים, בחלוקה לפי קבוצות גילאים

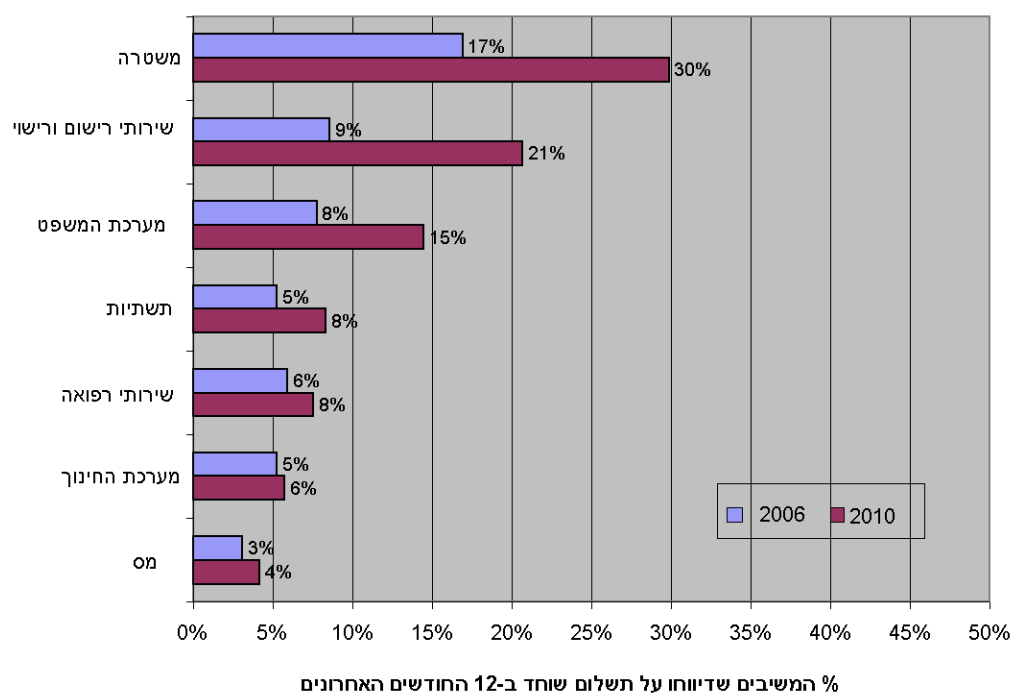
קבוצת גיל	%
סך כל המדגם	27%
מתחת לגיל 30	37%
30-50	24%
51-65	20%
+65	22%

2.1. קבלת שוחד: המשטרה בראש הרשימה

המשטרה נמצאת בראש רשימת הגופים שלהם שולם שוחד. 3 מתוך 10 מכל העולם שבאו במגע עם המשטרה דיווחו על תשלום שוחד. אחריה ברשימה: מערכת המשפט ושירותי הרישום והרישוי. בתחתית הרשימה נמצאות רשויות המס, כשפחות מ-5% מאלו שבאו איתן במגע דיווחו על תשלום שוחד.

2.2 לא חלה ירידה ברמות תשלום השוחד בחמש השנים האחרונות

ברומטר 2010 מאפשר לנו לבחון כיצד הניסיון בתשלום שוחד השתנה לאורך השנים. הממצאים אינם מעודדים: בכל העולם, משתמשים ב-7 שירותים בסיסיים דיווחו על רמות דומות של תשלום שוחד בהשוואה ללפני חמש שנים. בנוסף, כאשר בוחנים את הנתונים ברמת המוסד/שירות, התוצאות מדאיגות אף יותר: ישנם מקרים רבים יותר באופן משמעותי של תשלומי שוחד למערכת המשפט, המשטרה ושירותי הרישום והרישוי, מאשר בעבר.



2.3 למה לשלם שוחד? כדי להימנע מבעיות עם הרשויות, כך אומרים רוב האנשים

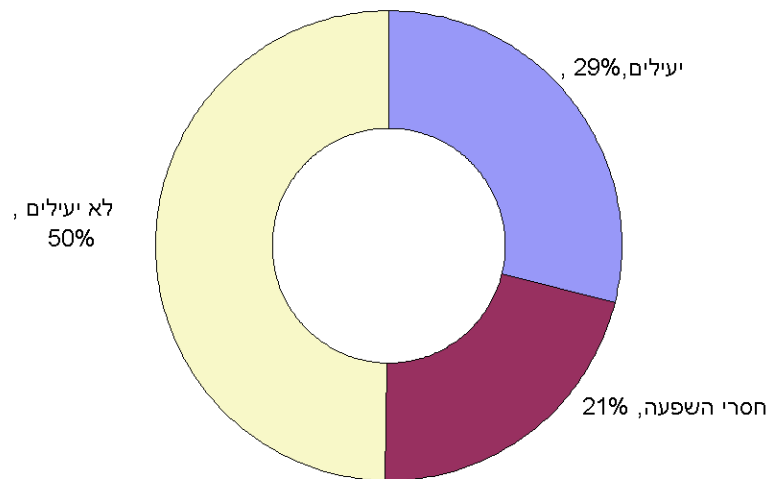
בכדי להבין את הניסיון של אנשים בתשלום שוחד, ברומטר 2010 בחן את הסיבות לתשלום. המשיבים נתבקשו לציין את הסיבה לשוחד האחרון ששילמו, בהתבסס על רשימת תשובות שניתנה להם. כמחצית מהמשיבים דיווחו ששילמו את השוחד האחרון "בכדי להימנע מבעיה עם הרשויות". כרבע מהמשיבים ענו "כדי לזרז הליכים" כסיבה לתשלום השוחד, ולאחר מכן "בכדי לקבל שירות המגיע להם".

3. מאמצי הממשלה להיאבק בשחיתות לא נתפסים כיעילים, אבל הציבור מאמין שהמדיה

והממשלה הן חיוניות בעצירת השחיתות

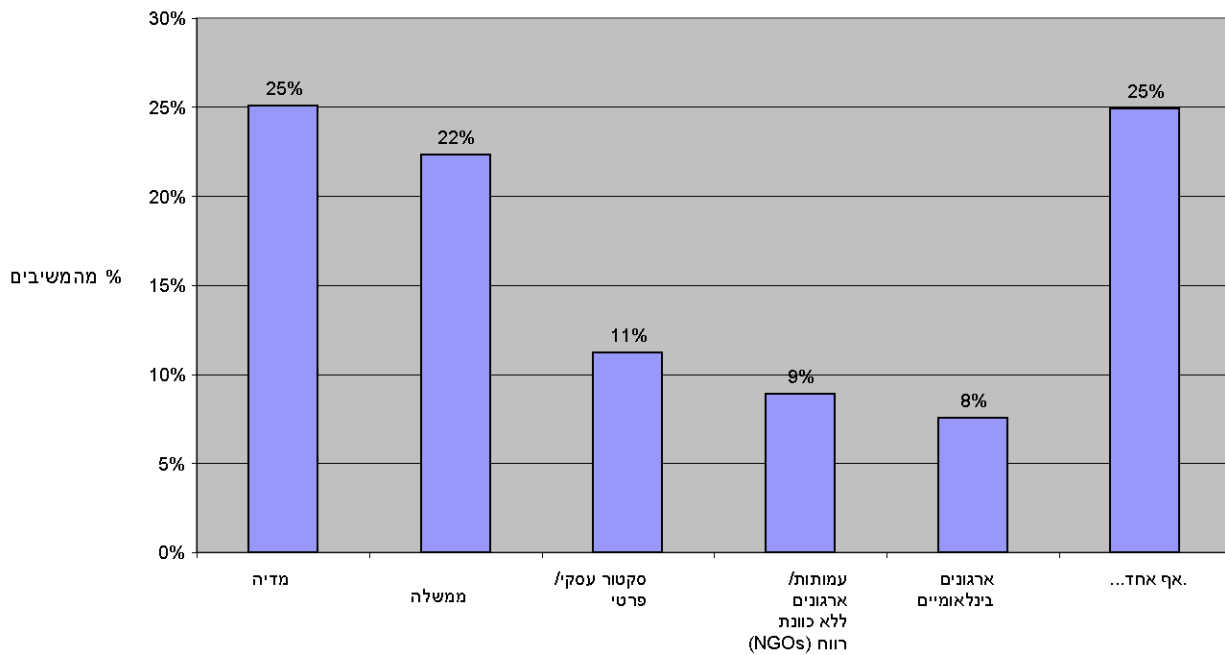
3.1 מאמצי הממשלה להיאבק בשחיתות נותרו לא-יעילים

ברומטר 2010 בדק כיצד הציבור מעריך את מאמצי הממשלה לבלום את השחיתות במדינה. מחצית מהנשאלים סבורים שמאמצי הממשלה להיאבק בשחיתות אינם יעילים, בעוד 3 מתוך 10 מאמינים שמאמצים אלה הינם יעילים.



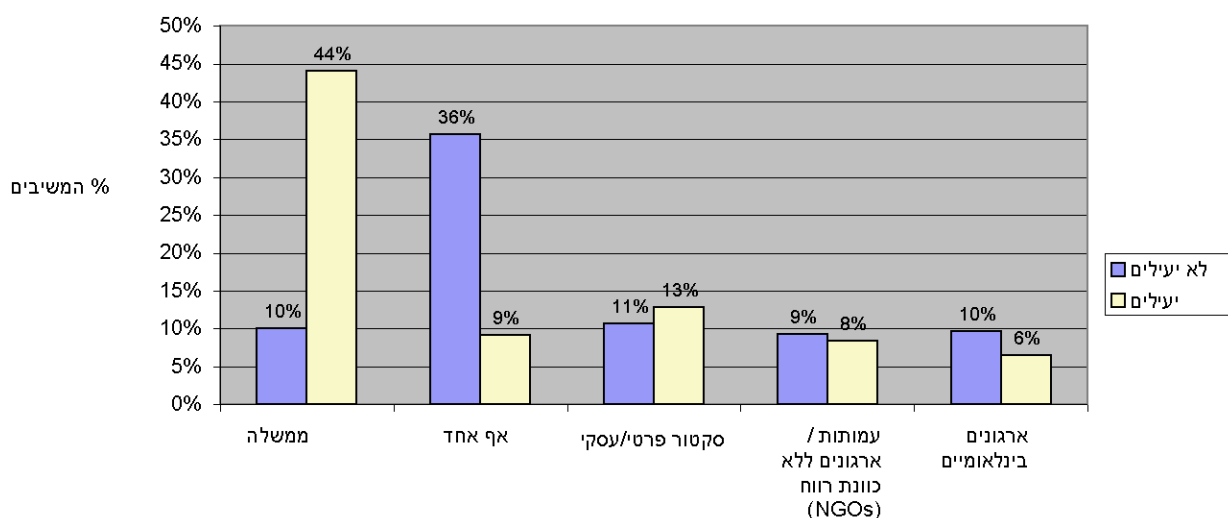
3.2 הביקורת על מאמצי הממשלה נותרה ללא שינוי לאורך השנים
 ההערכה הכללית של הציבור לגבי מאמצי הממשלה לא השתנתה לאורך השנים.

לראשונה, שאל ברומטר 2010 את הציבור במי הוא הכי בוטח שיעצור את השחיתות במדינה. התוצאות מראות, שבהנחה שהציבור בוטח באחד המוסדות, המדיה היא השחקן שזוכה לאמון הגבוה ביותר. כמעט אותו % של אנשים בוטח הכי הרבה בממשלה שלו. עם זאת, רבע מהנשאלים השיבו כי הם אינם בוטחים במוסד כלשהו בנושא זה. כמעט 1 מתוך 10 משיבים ייתן את אמונו בסקטור הפרטי, בעמותות או בארגונים בינלאומיים, בהתאמה.



ניתן לבחון את היחס בין השקפות לגבי מאמצי הממשלה במאבק בשחיתות לבין מידת האמון של הציבור במוסדות. זה לא מפתיע, שאלו הרואים בפעולות הממשלה כיעילות גם מעניקים לה את האמון. בניגוד לכך, אלו המאמינים שמאמצי הממשלה אינם טובים דיים נוטים יותר לא לבטוח באף אחד, כמי שיכול לעצור את השחיתות במדינה.

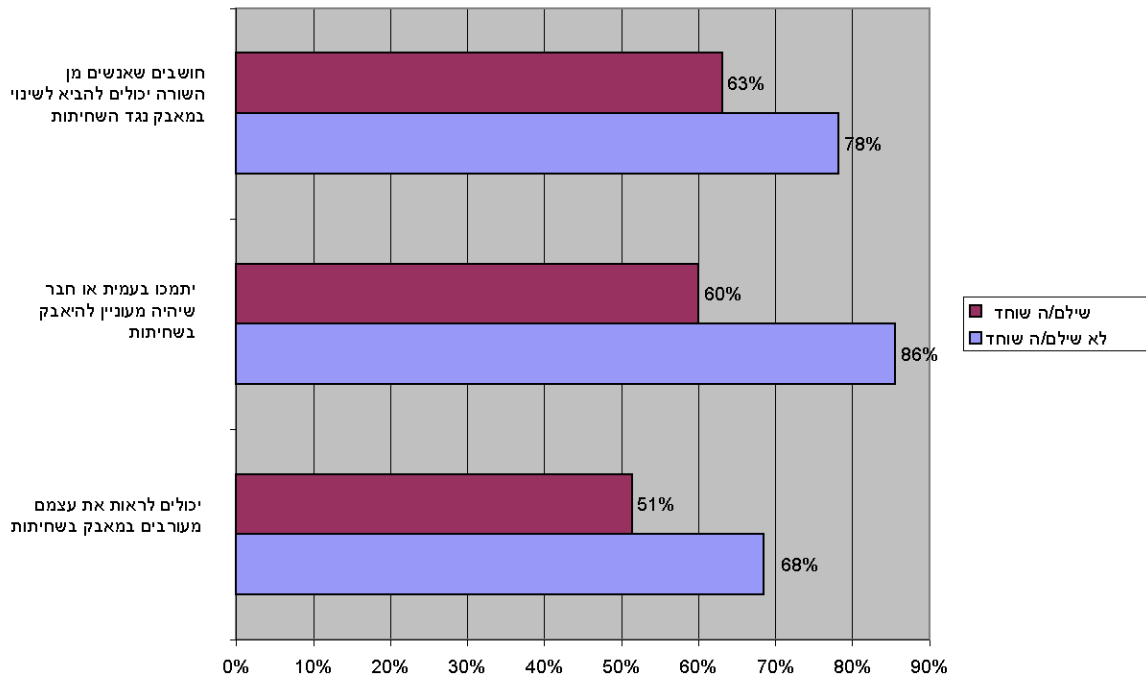
במי את/ה הכי בוטח/ת שיילחם בשחיתות



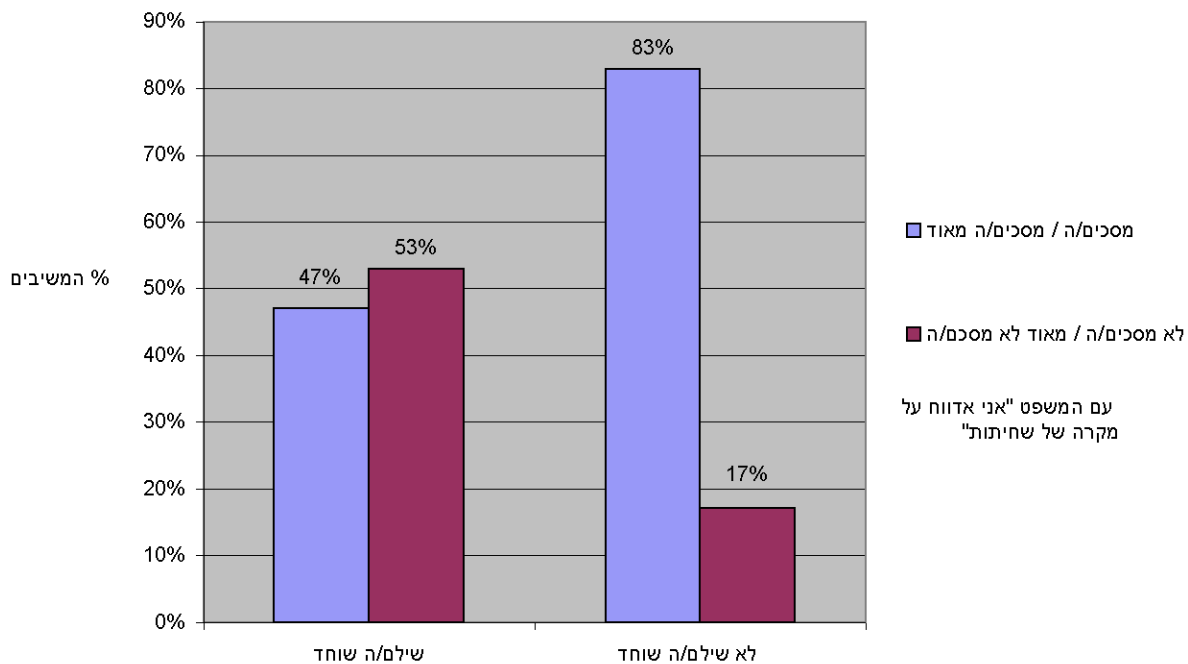
4. אנשים מוכנים להיות מעורבים במאבק נגד שחיתות

ברומטר 2010 בוחן את נכונות הציבור להיות מעורב במאבק נגד שחיתות. כמעט 7 מתוך 10 משיבים חושבים שלציבור הרחב יש יכולת להשפיע על המאבק בשחיתות ויתמכו בחבר שרוצה לעסוק בכך. כאשר נשאלו לגבי מעורבותם האישית, נכונותם פחתה במידת מה: מחצית מהמשיבים דיווחו שהם יכולים לראות עצמם מעורבים במאבק נגד שחיתות. אחוז גבוה יותר של גברים לעומת נשים ציין שהוא מוכן לקחת חלק במאבק בשחיתות (53% לעומת 44%).

ניסיון בתשלום שוחד משפיע לרעה על אמונתם של אנשים, שהם יכולים להביא לשינוי. בעוד כמעט 8 מתוך 10 שלא התנסו במקרי שוחד חושבים שהציבור הרחב יכול להשפיע לחיוב על המאבק בשחיתות, רק 6 מתוך 10 שהתנסו בשוחד חושבים כך. בנוסף לכך, בעוד כמעט 7 מתוך 10 מאלו שלא שילמו שוחד יכולים לראות עצמם מעורבים במאבק בשחיתות, רק 5 מתוך 10 ששילמו שוחד דיווחו על אותה נכונות להיות מעורבים.



ברומטר 2010 שאל את המשיבים האם הם ידווחו על מקרה של שחיתות. 7 מתוך 10 השיבו בחיוב, מה שמצביע על נכונות רחבה לקחת חלק בעצירת השחיתות. אלו שדיווחו כי שילמו שוחד במהלך השנה האחרונה השיבו באחוזים נמוכים יותר, כי הם ידווחו על שחיתות. זה מצביע על כך, שתשלום שוחד קשור למוטיבציה נמוכה יותר של פרטים להיות מחויבים למאבק בשחיתות ואמון נמוך יותר במוסדות האמורים להילחם בשחיתות.



מסקנות

ברומטר השחיתות העולמי הוא כלי ייחודי המספק חלון יעיל להשקפותיהם של אנשים וניסיונם בתשלום שוחד בכל רחבי העולם. ע"י בחינת שחיתות ושוחד בקרב הציבור הרחב, הוא יוצר מאגר ידע טוב יותר לגבי האופן בו השחיתות מחלחלת לחברה ובאיזו מידה קיימת תמיכה בחברה למאמצים גדולים יותר למאבק בשחיתות. הברומטר מספק נקודת מבט כללית לגבי הסקטורים הנתפסים ע"י הציבור כמושפעים ביותר ע"י שחיתות ומאפשר להעריך את האופן בו מנהיגים בכל העולם נאבקים בשחיתות.

רוב האנשים שרואינו במסגרת ברומטר 2010 תופסים שקיימת עלייה ברמות השחיתות במדינתם לאורך שלוש השנים האחרונות. זה שולח מסר ברור למנהיגים ברחבי העולם, שהציבור מאמין שהשחיתות ממשיכה לפגוע בחברות בכל מקום. החיפוש אחר מכניזם של שקיפות ויושרה חייב להתעצם.

התפיסות תואמות לניסיון של אנשים: ברומטר 2010 מצא שרמות תשלומי השוחד בכל העולם – כ-1 מתוך 4 שילים שוחד בשנה האחרונה – לא השתפרו בהשוואה לממצאי ברומטר 2006.

יש לעשות הרבה יותר בכדי להבטיח שהגישה לשירותים בסיסיים, החל מבריאות דרך תשתיות ועד לחינוך, לא תסוכן ע"י שחיתות. המוסדות, שאמורים למנוע שחיתות ולאכוף את החוק, כגון המשטרה ומערכת המשפט, חייבים לתפקד היטב עבור כל פרט בחברה, מבלי כתם השחיתות, שעדיין קיים בפינות רבות ברחבי העולם.

ברוב המדינות, הציבור הרחב ממשיך לראות במפלגות הפוליטיות כגוף המושפע ביותר ע"י שחיתות. תפיסות אלו משקפות לא רק תמונה שלילית עקבית של המפלגות הפוליטיות, עליה דיווח הציבור לאורך שנים בברומטר, אלא גם מהוות סכנה ומאיימות על תפקידו הבסיסי של המפלגות בהליך הדמוקרטי.

בעוד מאמצי הממשלה להילחם בשחיתות נחשבים כלא-יעילים בקרב מחצית מהציבור בעולם, כמעט 1 מתוך 4 משיבים עדיין בוטח בממשלתו יותר מביתר הגופים כמי שיכולה להיאבק בשחיתות. סתירה זו עשויה לשקף מספר דברים. אנשים עשויים להרגיש מידה של מחויבות, אופטימיות או אפילו הזדהות לגבי המטרות המרכזיות של הממשל – לפעול באחריות, יושרה ושקיפות, באמצעות ובשביל הציבור. אפשרות אחרת היא, שאנשים עשויים להרגיש שהבלמים והאיזונים על הממשלה, במיוחד ע"י התקשורת, שמקבלת את האמון של 1 מתוך 4 נשאלים, מסייעים להנהגה במאבקה למיגור השחיתות.

יש לעשות יותר בכל העולם כדי להבטיח שהציבור הרחב לא יימצא בסכנה בגלל שוחד ומרושש בגלל שחיתות. האמון המתמשך בממשלות כמי שמטפלות בשחיתות, למרות ביצועים בינוניים שלהן עד כה, מספק גם הוא מסר עבור המנהיגים: פעלו כעת כדי למלא אחר ציפיות האנשים. הסכנה, אם זה

לא ייעשה, היא גדולה. אובדן אמון הציבור יערער את המאמץ הנחוץ למניעת שחיתות וענישה בגינה בכל העולם.

החדשות הטובות שניתן להסיק מברומטר 2010 הן, שהציבור הרחב יותר ממוכן לקחת חלק במאבק בשחיתות, ומאמין שהוא יכול להביא לשינוי. נכונות ומחויבות אלו חייבות להיות מטופחות, היות והן יכולות לשפר את הממשל באופן שיועיל לאנשים ולחברה בכלל. עיסוק ציבורי זה, הן בפועל והן בפוטנציאל, שם דגש מחודש על אחריות, הן מצב הממשלה והן מצד האנשים, בכל הנוגע ליצירת מערכות לדחיית שוחד ושחיתות.

בהינתן הממצאים של ברומטר 2010, הבחירה עבור כל אלה הרוצים למגר את השחיתות היא ברורה: הביאו למעורבות של אנשים, חזקו אותם, ובחרו בפתרונות המתאימים לאנשים בכל העולם, בהתבסס על מסגרות הארגונים שיכולים וחייבים לתמוך במטרה חיונית זו. בלימת השחיתות בכל התחפושות שלה תתחזק ע"י פתרונות הזוכים לתמיכה ציבורית רחבה.